

Oponentský posudek diplomové práce

Název práce: Etická dilemata při sociální práci s dětmi s poruchami chování

Autor práce: Bc. Iva Vošahlíková, Dis.

Obor studia: Etika v sociální práci

Posudek vypracoval: Mgr. Karel Šimr, Ph.D.

Datum: 28.5. 2020

Diplomová práce autorky si klade za cíl „na základě teoreticky formulovaných etických dilemat, principů a teorií popsat etická dilemata při sociální práci s dětmi s poruchami chování a na základě jedné z etických teorií, utilitarismu, ukázat možnosti řešení dilematických situací v praxi“, a to konkrétně v situaci nezletilých dívek s nařízenou ústavní výchovou, které se ve svém nízkém věku stávají matkami.

Autorka se nejprve zabývá obecně sociální prací s dětmi s poruchami chování. Představuje uvedenou cílovou skupinu, systém péče o ně v ČR a roli sociálních pracovníků.

Druhá část je pak věnována etickým dilematům v práci s těmito lidmi. Součástí kapitoly je i představení jednotlivých etických teorií. To je sice hodně obsáhlé, působí ale poněkud „učebnicově“ a nestrukturovaně: Například výklad o etických teoriích přechází bez předělu do problematiky etického argumentování a etických dilemat. V této části najdeme i zmínku o napětí mezi osobními hodnotami a profesní etikou, zakotvenou v etických kodexech, které jsou vnímány poměrně kriticky pro jejich nekonzistentnost (nevychází z etické teorie, jsou směřovány pouze k jedné profesi, přestože při případové práci je zdůrazňována multidisciplinarita apod.)

Ve třetí kapitole jsou obě reflektované oblasti propojeny a autorka otevírá téma dilemat v sociální práci s dětmi s poruchami chování. Podrobně představuje zařízení, v jehož kontextu se dilemata zabývá. Jedná se o Výchovný ústav, středisko výchovné péče, střední školu a školní jídelnu Černovice. Následně se pokouší charakterizovat cílovou skupinu zařízení za pomoci čtyřstránkového citátu z nepublikovaného materiálu, který ovšem považují za problematický jak z hlediska převzetí dlouhého textu (byť řádně ocitovaného) z hlediska jeho značné paušalizace a „nálepkování“, jakkoli jistě popisuje obecně realitu, s níž se pracovníci zařízení setkávají.

Jednotlivá etická dilemata, která se v prostředí dané instituce objevují, jsou nejprve vyjmenována všeobecně. V tomto bodě bych autorce doporučil daná zjištění lépe výzkumně podložit. O čí dilemata se jedná? Jsou to dilemata autorky samotné nebo je sdílí celý tým? Jak k jejich formulaci došla?

Následuje kazuistika dívky Petry B., na jejímž základě autorka pojmenovává (zde explicitně „podle svého názoru“) konkrétní etická dilemata v sociální práci s danou klientkou. Z nich pak vybírá dvě – „odebrat / neodebrat klientce dceru“ a „podporovat / nepodporovat ji v partnerském životě“, která následně jednotlivě diskutuje na základě teorie utilitarismu, resp. jejích 4 principů: následků, užitečnosti, hedonismu a principu sociálního.

Uvedená analýza ukazuje nejednoznačnost správných řešení a obtížnou volbu mezi kontrolou a pomocí vzhledem k omezení způsobilosti klientky k samostatné péči o svou dceru. Absence jasných opor pak nutně vede ke v závěru zmíněnému významu osobních hodnot pracovníků, jejich emocí apod. Zdá se mi, že právě vzhledem ke komplikovanosti etického posouzení situace by bylo potřebné dané úvahy více opřít o něco pevného, např. Listinu základních práv a svobod, případně Úmluvu OSN o právech osob se zdravotním postižením. Ale samozřejmě respektuji, že cílem práce nebylo vyřešit obecně problém, ale prokázat při jeho řešení schopnost využít obecné etické teorie.

Právním autorka sama dochází k poznání, že veškeré rozhodování v situaci nepříznivých podmínek bude ambivalentní, a zásadní by v dané situaci bylo především změnit systém tak, aby umožnil život handicapované matky s takovou podporou, aby mohla žít se svou dcerou v co nejpřirozenějším prostředí. A k podobné změně daná práce rozhodně může tematizací problému přispět. To také považuji za nejdůležitější význam posuzované práce.

Z jednotlivostí bych rád autorku napříště varoval před užitím pojmu „závadová osoba“. Člověk se může chovat špatně, ale závadné jsou v zásadě jen věci, nikoli lidé.

Práce je napsána vcelku pečlivě, vyskytují se v ní však občas nesrozumitelné věty (např. s. 25 nebo 135).

Práci doporučuji k obhajobě.